

ARBETARMAKT

Nyhetsbrev nr 282, 9 oktober 2008

www.arbetarmakt.com

Arbetarmakt, svensk sektion av

Demonstrera för allmännyttan 18 oktober

Reinfeldts högerregering driver på för privatiseringar på snart sagt alla områden. Bostadsmarknaden är snabbt på väg att helt och hållet bli just en marknad. Utvecklingen har gått längst i Stockholm. Ledningen i stadshuset försöker få hyresgäster i allmännyttan att ombilda till bostadsrätter. I de fall hyresgästerna inte följer moderaternas uppmaningar, säljer man husen till privata hyresvärdar.

I Stockholms förorter, och ibland även innanför tullarna, pågår en intensiv strid för att hindra privatiseringarna av allmännyttan. I februari organiserade Nätverket Rädda hyresrätten en demonstration utanför stadshuset som samlade ett tusental. Nätverket har fortsatt att träffas och planerar nya protester. Mötena byter hela tiden plats för att på så sätt komma närmare olika lokala initiativ.

Arbetarmakt deltar i protesterna och arbetet med att förbereda en demonstration i Stockholm den 18 oktober. Den huvudparoll som beslutats är: Bevara och utveckla allmännyttan!

Nätverket i Stockholm har många entusiastiska deltagare men det finns också problem. Förhållandet till Hyresgästföreningen är oklart och bör i nätverkets förlängning inriktas på att bekämpa den byråkratiska ledningen och dess eftergifter. Hyresgästföreningen är helt i händerna på socialdemokratiska partiets ledning. Ordföranden Barbro Engman kan visserligen ibland höja rösten och tala för allmännyttan, men det räcker inte.

Hyresgästföreningens hela kraft bör sättas in på att bekämpa privatiseringarna. Det räcker inte med lama protester och att hoppas på en s-regering efter nästa val. Mona Sahlins efterapande av högerregeringens politik på punkt efter punkt visar att förhoppningar om bättre tider efter valet 2010 är illusioner.

Slut upp i demonstrationen!

Samling kl. 13 på medborgarplatsen.

POM

Kreditkrisen och den stora kraschen

I senaste numret av våra brittiska kamraters tidning *Workers Power* återges en intervju med Richard Brenner, som skrivit en rad artiklar det senaste året om finanskrisen och *The Credit Crunch* – ett specialnummer av tidskriften *Fifth International* som publiceras av Förbundet för Femte Internationalen. Vi återger här intervjun eftersom den förklarar krisens orsaker på ett klargörande sätt.

Workers Power: Vad var det som orsakade finanskrisen?

Richard Brenner: Krisen är ett våldsamt avbrott i kapitallets omlopp som orsakats av en underliggande nedgång i lönsamheten i den kapitalistiska ekonomin. När banker och andra utlånare av räntebärande kapital ser att deras investeringar inte kommer att ge tillräckligt i utbyte för att

göra dem lönande, drar de undan lån (krediter). Systemet genomgår ett slags hjärtslag.

WP: Kreditkrisen är alltså inte bara en finanskris utan en kris i den "verkliga ekonomin"?

RB: Just det. Kreditkrisen är ett uttryck för en djup kris i den "verkliga ekonomin", dvs. i det produktiva kapitalet. Det förvärrar och driver i sin tur på tendensen till kris.

Om det inte fanns någon underliggande tendens till sjunkande vinster i industrin och sjunkande reallöner för arbetarna, skulle kreditkrisen för det första aldrig ha inträffat, eftersom bankerna fortfarande skulle förvänta sig tillräckliga vinster av sina lån till företag och enskilda. Kreditkrisen är både ett svar på denna djupa motsättning i den verkliga ekonomin och en faktor som driver på krisen. Utlånarnas återkallande av lån kommer att påskynda nedgången i den verkliga ekonomin, företag kommer att gå i konkurs. Fler arbetare kommer att minska sina utgifter och fördjupa recessionen.

WP: Du säger att krisen orsakas av vinsternas tendens att sjunka. Varför inträffar detta?

RB: Det är inbyggt i kapitalismens själva natur. Marxister hävdar att vinsten härrör från arbetarklassens obetalda arbete. Alla varor – allt som säljs på marknaden – har ett värde som bestäms av den genomsnittliga arbetstiden det tar att framställa dem. Det gäller också för den vara som arbetarna säljer: vår arbetskraft, vår förmåga att arbeta.

Om värdet är "den genomsnittliga arbetstid det tar att framställa det", då måste värdet av vår arbetskraft vara värdet av de livsmedel, det bränsle, den bostad och andra basvaror som vi konsumerar för att hålla oss levande för att återgå till arbetet nästa dag för att utföra ännu en dags arbete. Men detta värde – som vi får betalt för i form av löner – är mindre än värdet av de varor vi producerar. Kapitalisten lägger beslag på mellanskillnaden.

Det innebär att arbetarna är utsugna även om vi får betalt för värdet av vår arbetskraft. Kapitalisten lägger beslag på skillnaden mellan detta och värdet av de varor vi framställer. Detta mervärde är källan till alla vinster.

Kapitalisterna för ständigt in maskiner och ny teknologi för att öka hastigheten i hur vi producerar varor och service och därmed maximera vinsterna. Det förminskar den del av arbetsdagen som täcker kostnaderna för att hålla oss vid liv och ökar den andel av dagen som skapar mervärde eller vinst. Det ökar vinstens storlek men har en annan avgörande effekt.

Kapitalisterna investerar både i arbete och i utrustning – men det är bara obetalt arbete som framställer vinst. Om andelen av kapitalistens utgifter som går till levande arbete minskas i förhållande till den del som går till utrustning, byggnader och råmaterial, då faller vinstandelen även om vinstens storlek ökar. Marx förklarade i *Grundrisse* (som är en analys av kreditkrisen 1857–58) och i *Kapitalet* att detta i slutändan under den ekonomiska cykelns gång

översätts till en nedgång i vinstens storlek. Det ger upphov till kriser i lönsamheten som i slutändan resulterar i våldsamma rubbningar som kreditkrisen.

WP: Om det är sant, varför befinner sig inte kapitalismen alltid i kris? Hur gör kapitalisterna över huvud taget en vinst?

RB: Det finns många faktorer som fördröjer, skjuter upp och avvärjer profitkvotens tendens att falla. Allt som ökar vinsternas storlek genom att öka graden av utsugning av arbetarna kommer att bidra till det: som usla löner, utflyttning till ekonomier med låga löner, osäkra arbetsvillkor och så vidare. Även billiga livsmedel och bostäder kommer att ha samma effekt, liksom sänkta priser på utrustning och råmaterial.

Men ingen av dessa faktorer kommer att stoppa profitkvotens fallande tendens i all oändlighet. Vinstnivåerna kommer att utsättas för tryck under den typiska kapitalistiska affärscykeln. När ett stort antal företag behöver ny finansiering och upptäcker att deras lönsamhet har minskat, kommer bankerna att vara mindre benägna att låta ut till dem, vilket orsakar en kris.

WP: Vilken roll spelar krisen i den kapitalistiska cykeln?

RB: Krisen utplånar kapital. På det sättet kommer de kapitalister som har mer kapital än de kan investera för en tillräcklig avkastning åter att befinna sig i en position där deras kapital kan uppnå en högre vinstkvot. Genom att kasta ut miljoner från arbetsplatserna och slå sönder överflödiga produktionskapacitet, sjunker värdena och efterfrågan sjunker. Sedan kan de rikaste kapitalisterna som överlever krisen dra fördel av situationen för att köpa billigt, sedan kan cykeln återupptas igen i en ny återhämtningsfas. Exempel på devalvering inkluderar fall på aktiemarknaderna, inflation (som devalverar pengar och löner), nedläggning av fabriker, återtagande av lån och så vidare.

WP: När kommer den här krisen att ta slut?

RB: Det går inte att beräkna det med någon precision eftersom det beror på den politiska kampen – kampen mellan klasser, mellan ekonomiska intressen och mellan stater.

Den industriella cykelns uppgångsfas kan förutspås med en viss precision eftersom den, vilket Marx förklarar, formas av konkreta faktorer (han talar om det fasta kapitalets omloppstid, som styr den period under vilken huvuddelen av kapitalinvesteringarna i fast kapital som byggnader och maskiner behöver ersättas).

Detta tenderar att inträffa vid samma tid i ett stort antal fall eftersom många sådana investeringar kommer att göras vid den punkt i cykeln när tillgångar är som billigast, dvs. direkt efter en krasch. Cykelns uppgångsfas tenderar att ha en varaktighet som i stort sett kan förutses – omkring sju till tio år i genomsnitt.

Men krisfasens längd i vilken krediten skjuts upp och systemet genomgår en av sina hjärtattacker, och den efterföljande oundvikliga fasen i vilken överackumulerat kapital nedvärderas (recessionen), är emellertid inte möjlig att beräkna i termer av tid. Det beror på hur framgångsrika kapitalisterna är att tvinga varandra – och givetvis arbetarklassen – att bära bördan av nedvärderingen.

Det är inte samma sak som att säga att vi inte vet något alls om framtiden för den här krisen. Även om vi inte vet hur lång den kommer att vara, står det klart att den kommer att bli djup och mycket svår.

WP: Varför säger du det?

RB: Därför att den senaste nedgången inte gjorde sitt

jobb med att utplåna överackumulerat kapital ens i närheten av vad som behövdes för att upprätta en varaktig och expansiv jämvikt i den globala kapitalismen. Den milda recessionen 2000–2001 var så kort och ihålig därför att USA utvidgade krediterna i massiv omfattning och – genom omfattande räntesänkningar – lyckades med att höja investeringarna och ge upphov till en stor uppgång som underblåstes av krediter. Detta var speciellt uppenbart vad gäller uppgång för bostadspriser (kommer ni ihåg det – det är inte så länge sedan som alla trodde att huspriserna aldrig skulle gå ned) men var nyckeln till alla aspekter av ekonomisk expansion i Storbritannien och USA under perioden 2003–2006.

WP: Men kan inte kapitalisterna göra det en gång till?

RB: Kreditexpansionen och de stora räntesänkningarna var möjliga eftersom deras normala effekt att orsaka språngartad inflation kraftigt kompenserades av produktionens expansion i Kina, Indien och andra underutvecklade länder, vilket först hade en global deflationseffekt. Men när den kapitalistiska utvecklingen har slagit rot i dessa länder har den effekten avtagit.

Nu förvärrar den inflationen. Centralbankerna kan inte bara sänka räntorna till noll och hoppas att det kommer att höja investeringarna. Det enda sättet som kapitalismen kan återupprätta förutsättningarna för sin nästa uppgång på är att genomgå en hård recession.

En del som Keith Harvey och Bill Jefferies i tidskriften *Permanent Revolution* föreställde sig att Kinas tillväxt innebar att världsekonomin inte skulle genomgå en verkligt allvarlig kris förrän cirka 2015, eftersom dess ekonomi med billig arbetskraft skulle uppväga och uppskjuta profitkvotens fallande tendens i världsskala.

Först sade de att det inte skulle bli någon större kreditkris. Sedan sade de att kreditkrisen var över, sedan att den inte skulle leda till en recession, sedan att det inte skulle bli någon större recession, sedan att okej, det kan bli ganska illa men det kommer i alla fall inte att bli lika illa som den stora depressionen på 1930-talet.

Jefferies påstod till och med nyligen att förstatligandet av Fannie Mae och Freddie Mac – och även Paulsons plan – kunde få slut på kreditkrisen. Harvey har nyligen ändrat sin melodi, men olyckligtvis utan att erkänna sina misstag.

Stora nedgångar i vinsterna i USA och den globala inflationens återkomst har gjort slut på dessa illusioner. Harvey och Jefferies glömde att den kapitalistiska utvecklingens motsättningar även skulle vara giltiga i Kina, och att dess inledande deflationsinverkan på världsekonomin skulle upphöra tidigare än senare.

Hela den här sorgliga episoden illustrerar betydelsen för marxister av att undvika schematiskt tänkande. Vår uppgift är inte att etablera en fixerad förutsägelse och sedan tolka varje utveckling som ”bevis” för att vi hade rätt, utan att förklara den verkliga utvecklingen med målet att vägleda arbetarklassens motstånd.

WP: Vilka slutsatser ska vi dra av den marxistiska analysen av den ekonomiska världskrisen.

RB: Att vi är på väg in i en period av snabba förändringar. Hela det landskap som vi kommit att kalla globalisering förändras. USA:s hegemoni undergrävs i stor omfattning, samtidigt som liberalisering av handel och finanser kan ha nått en gräns. Att förstå dessa förändringars omfattning och natur är den nyckelfråga som vi står inför.

Kapitalismens uppenbara misslyckande skapar stora

möjligheter för antikapitalister i hela världen. Men om vi begränsar oss till propaganda om systemets misslyckande, kommer vi att missa tåget. Varför? Därför att miljoner människor känner trycket och vill ha handling: de kommer att leta efter organiserade krafter som kan utlova handling.

Vi måste därför gå utöver teori och antikapitalistisk propaganda och skapa riktigt starka och kämpande politiska organisationer som främjar massaktioner, visar sin styrka i kamp och på ett praktiskt sätt binder samman kampen för att hindra att arbetarna får betala priset för krisen med kampen för att få kapitalisterna att betala för den: vilket innebär revolution och socialism.

Systemet visar att dess egna motsättningar dömer det till sammanbrott och utplåning. Men det dör inte av egen kraft. Det måste genomföras av verkliga människor. Det är vårt ansvar.

Richard Brenner
Workers Power nr 329

DN gullar med nazister

Söndagen 28 september attackerade nazister medlemmar i Rättvisepartiet socialisterna (RS) i Göteborg. Detta var inte bara ytterligare ett exempel på det allvarliga hot som nazisterna, och framför allt den mest våldsamma nazistgruppen – Svenska motståndsrörelsen – utgör. Händelsen gav dessutom media ännu ett tillfälle att visa att de minsann inte tänker använda onödigt hårda ord mot nazistiska våldsvarkare.

Göteborgsposten hade visserligen en hyfsad artikel, där det korrekt påpekades att Svenska motståndsrörelsen är en nazistisk organisation, och att de misshandlade socialister. En talesman för RS fick rent av komma till tals och påpeka att det förmodligen rörde sig om en hämndaktion för att RS deltog i en blockad som körde iväg nazisterna från Brunnsparken för några veckor sedan.

Notisen i *Metro* var däremot betydligt mindre informativ. Organisationerna nämndes visserligen vid namn, men tidningen vägrade som vanligt att kalla nazisterna för nazister, eller så noga reda ut vad som hände. Sämst var DN, som verkade anstränga sig för att sätta en ny standard i journalistisk uselhet. Inga organisationer namngavs, och nazisterna kallades nu helt enkelt för ”högeraktivister”, som förstås inte misshandlade eller överföll någon – istället ”rök” de ”ihop” med ”vänsterfolk”. DN verkade för dagen fast beslutna att inte kränka några nazisters känslor genom att kalla något vid sitt rätt namn.

Nazister som våldsamt attackerar sina politiska motståndare eller högerfolk som på något sätt hamnar i bråk med vänsterfolk, det går väl på ett ut, tyckte DN:s skribenter, och tänkte förmodligen att de förmodade vänsterungdomar som krossade några rutor hos SE-banken i Malmö nyligen är mycket mera upprörande. Kanske tyckte redaktionen att det inte var så farligt om några socialister fick spö. När det är snuten som slår vänsteraktivister brukar de ju inte bli så upprörda, så varför vara kräsen i onödan? Eller har de gjort det till en princip att inte riskera att någon nazist känner sig illa behandlad? Jag vill naturligtvis inte vara oresonlig – de kan ju helt enkelt vara helt inkompetenta eller rent av dumma i huvudet. Fast betydligt högre lön än oss hårt arbetande brevbärare får de i alla fall, så mycket är säkert.